

จีนคณะชาติกับข้อตกลงวันที่ ๖ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๔๖
ระหว่างเวียดนามกับฝรั่งเศส

Chinese Nationalist Government and March 6th 1946
Agreement between Viet Minh and France

พิชยพรรณ ช่างประยูร**

Pichayapan Chuangprayoon

บทคัดย่อ

ภายใต้ความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในเวียดนามระหว่างขบวนการเวียดนามกับฝรั่งเศสตั้งแต่กลาง ค.ศ. ๑๙๔๕ ไปจนถึงการเกิดขึ้นของสงครามอินโดจีนครั้งที่ ๑ ในปลาย ค.ศ. ๑๙๔๖ นั้น นอกจากคู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายแล้วยังมีจีนคณะชาติเป็นตัวแปรสำคัญต่อการคลี่คลายความขัดแย้งดังกล่าวอีกด้วย ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลจีนคณะชาติกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ทำให้จีนคณะชาติกังวลว่าความพยายามของฝรั่งเศสในการฟื้นฟูระบอบอาณานิคมในอินโดจีนขึ้นอีกครั้งอาจทำให้เกิดความวุ่นวายในเวียดนามซึ่งจีนถือเสมือนว่าเป็นแนวหลังของตน ความวุ่นวายดังกล่าวจะส่งผลให้จีนคณะชาติไม่สามารถแก้ไขสถานการณ์การเมืองภายในของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ จีนคณะชาติจึงแสดงบทบาทสำคัญโดยบีบบังคับ

** ว่าที่ ร.ต., นักวิชาการอิสระ อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

คู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายโดยเฉพาะฝรั่งเศสเพื่อให้บรรลุข้อตกลงสันติภาพระหว่างกัน มิเช่นนั้น จีนคณะชาติจะร่วมมือกับเวียดนามห์เพื่อต่อต้านการฟื้นฟูระบอบอาณานิคมของฝรั่งเศสในทุกวิถีทาง บทบาทของจีนคณะชาติดังกล่าวจึงก่อให้เกิดข้อตกลงวันที่ ๖ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๔๖ ระหว่างเวียดนามห์กับฝรั่งเศสซึ่งผ่อนคลายความตึงเครียดและประวิงเวลาในการเกิดสงครามอินโดจีนครั้งที่ ๑ ออกไปแม้จะเป็นช่วงเวลาสั้น ๆ ก็ตาม

คำสำคัญ : จีนคณะชาติ ข้อตกลงวันที่ ๖ มีนาคม ๑๙๔๖ ความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามห์กับฝรั่งเศส ค.ศ. ๑๙๔๕-๑๙๔๖

Abstract

Within the political conflict in Vietnam between Viet Minh and France from mid-1945 to the beginning of the First Indochina War at the end of 1946, apart from the two main protagonists, the Chinese Nationalist Government became an important variable in diffusing the conflict. Political struggle between the Chinese Nationalist Government and the Chinese Communist Party after the end of World War II created a major concern for the Chinese Nationalist Government least French determination to restore her colonial power in Indochina would cause chaos in Vietnam, the territory which the Chinese always regarded as a “rearguard” of the country. Any trouble in Vietnam would lessen the effectiveness of the way in which the Chinese Nationalist Government handled its own problems. For these reasons, the Chinese Nationalist Government assumed an important role by pressuring both protagonists, but especially France, to reach a peaceful agreement,

otherwise, it would co-operate with Viet Minh to counter any attempt of the French in restoring her colonial *status quo*. The Chinese Nationalist Government's intervention led to the signing of the 6th March 1946 Agreement between Viet Minh and France that helped lessen the tension as well as delayed, albeit briefly, the coming of the First Indochina War.

Keywords : Chinese Nationalist Government, March 6th 1946 Agreement, Relationship between Viet Minh and France 1945–1946

ในวันที่ ๒ กันยายน ค.ศ. ๑๙๔๕ ญี่ปุ่นลงนามยอมจำนนต่อฝ่ายพันธมิตรบนเรือประจัญบานยูเอสเอสมิสซูรี (USS Missouri) ณ อ่าวโตเกียว เวียดนามซึ่งเป็นส่วนหนึ่งใน “อาณานิคมอินโดจีนของฝรั่งเศส” (French Indochina) ก็ได้ประกาศเอกราชจากฝรั่งเศสโดยมี “ขบวนการเวียดนาม” (Viet Minh) เป็นแกนนำ ด้วยเหตุนี้ เมื่อฝรั่งเศสกลับมาয়เวียดนามเพื่อฟื้นฟูระบอบอาณานิคมขึ้นใหม่ในช่วงปลาย ค.ศ. ๑๙๔๕ ถึงต้น ค.ศ. ๑๙๔๖ ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรัฐบาล “สาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม” (Democratic Republic of Vietnam) หรือ “รัฐบาลเวียดนาม” ที่ประกาศตนเป็นเอกราชกับฝรั่งเศสจึงเริ่มต้นขึ้น ความขัดแย้งดังกล่าวมีปัจจัยที่ซับซ้อนและดึงชาติมหาอำนาจหลายชาติเข้ามามีส่วนร่วม นอกจากชาติตะวันตกอย่างฝรั่งเศสเจ้าอาณานิคมอังกฤษและสหรัฐอเมริกาแล้วนั้น จีนภายใต้การนำของ “รัฐบาลจีนคณะชาติ” (Chinese Nationalist government) โดยจอมพลเจียงไคเช็ค (Chiang Kai-shek) ซึ่งเป็นหนึ่งในชาติมหาอำนาจฝ่ายพันธมิตรในเอเชียก็มีบทบาทสำคัญเช่นเดียวกัน

การศึกษาประวัติศาสตร์เวียดนามในช่วงเวลาดังกล่าวมักให้ความสำคัญกับบทบาทของจีนคณะชาติอยู่สองเหตุการณ์ เหตุการณ์แรกคือ การปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากการประชุมที่พอทสดัม (Potsdam Conference) เพื่อปลดอาวุธกองทัพ

ญี่ปุ่นในเวียดนาม เหตุการณ์ที่สองคือ ข้อตกลงระหว่างจีนคณะชาติกับฝรั่งเศสเมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๔๖ ในการถอนกองทัพของตนออกจากเหนือเส้นขนานที่ ๑๖ แต่ในความเป็นจริง จีนคณะชาติมีบทบาทสำคัญในอีกหนึ่งเหตุการณ์ ได้แก่ การทำ “ข้อตกลงวันที่ ๖ มีนาคม” (March 6th Agreement) ค.ศ. ๑๙๔๖ ระหว่างรัฐบาลเวียดนามห์กับฝรั่งเศส การบรรลุข้อตกลงดังกล่าวช่วยผ่อนคลายนสถานการณ์ความขัดแย้งและประวิงเวลาการเกิดสงครามอินโดจีนครั้งที่ ๑ (First Indochina War) ระหว่างเวียดนามห์กับฝรั่งเศสไปจนถึงปลาย ค.ศ. ๑๙๔๖ ด้วยเหตุนี้ การศึกษาบทบาทของจีนคณะชาติต่อความขัดแย้งทางการเมืองในเวียดนาม โดยเฉพาะการเป็นตัวแปรสำคัญในการทำข้อตกลงวันที่ ๖ มีนาคมจะก่อให้เกิดความเข้าใจการต่อสู้เพื่อเอกราชของเวียดนามได้ครบถ้วนและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

การปฏิวัติเดือนสิงหาคมของเวียดนามห์และการประกาศเอกราชของเวียดนามในเดือนกันยายน

ในการประชุมที่พ็อทสดัมซานกรุงเบอร์ลิน (Berlin) ของฝ่ายพันธมิตรระหว่างกลางเดือนกรกฎาคม ถึงต้นเดือนสิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๕ เพื่อการสร้างสันติภาพในยุโรปหลังสงครามและการยุติสงครามในแปซิฟิกกับญี่ปุ่น ในประเด็นสงครามกับญี่ปุ่นนั้น สหรัฐอเมริกา อังกฤษและจีนคณะชาติได้ร่วมกันออกคำประกาศพ็อทสดัม (Potsdam Declaration) สารสำคัญคือการยื่นคำขาดให้ญี่ปุ่นยอมจำนนโดยปราศจากเงื่อนไข มิเช่นนั้นญี่ปุ่นจะต้องเผชิญกับความพินาศย่อยยับ รวมไปถึงการกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ เกี่ยวกับญี่ปุ่นภายหลังสงคราม (สฤษดิ์ สว่างบุตร และอนันต์ชัย เลาะห์พันธุ์ ๒๕๕๕ : ๒๓๓-๒๓๔) ระหว่างที่ญี่ปุ่นกำลังพิจารณาเงื่อนไขเหล่านั้น สหรัฐอเมริกาได้โจมตีทางอากาศด้วยระเบิดปรมาณูต่อเมืองฮิโรชิมะ (Hiroshima) และเมืองนะงะซะกิ (Nagasaki) การโจมตีดังกล่าวก่อให้เกิดความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินเป็นจำนวนมหาศาล

ข่าวการโจมตีญี่ปุ่นด้วยระเบิดปรมาณูของสหรัฐอเมริกา และช่วงระยะเวลาที่ญี่ปุ่นกำลังพิจารณาเงื่อนไขของฝ่ายพันธมิตรทำให้ขบวนการเวียดนามห์ซึ่งก่อตั้งโดยพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน (Indochinese Communist Party) ในกลาง ค.ศ. ๑๙๔๑ ภายใต้การนำของโฮจิมินห์ (Ho Chi Minh) เห็นว่าสถานการณ์ดังกล่าวสูงอมพร้อม

๓๐๒ พิษยพรวณ ช่วงประยุร

สำหรับก่อกองปฏิวัติใหญ่เพื่อยึดอำนาจจากญี่ปุ่น ก่อนหน้านี้ ขบวนการเวียดมินห์เป็น ขบวนการชาตินิยมสำคัญในการต่อต้านญี่ปุ่นในเวียดนามซึ่งประสบความสำเร็จในการสถาปนาเขตปลดปล่อยและรวบรวมมวลชนได้จำนวนมากในเขตด่งเกี๋ย (ภาคเหนือ) ในการเตรียมการเพื่อก่อกองปฏิวัติ พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนและเวียดมินห์เรียกประชุม สมัชชาประชาชนแห่งชาติในกลางเดือนสิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๕ เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ ทั้งด้านการเมืองและการทหารสำหรับก่อกองปฏิวัติ

ระหว่างที่การประชุมสมัชชาประชาชนแห่งชาติดำเนินอยู่นั้น สมเด็จพระ จักรพรรดิชิโรฮิโตะ (Hirohito) ทรงตัดสินพระทัยยอมรับเงื่อนไขของฝ่ายพันธมิตรซึ่งนำไปสู่การประกาศยอมจำนนของญี่ปุ่น การยอมจำนนดังกล่าวก่อให้เกิดสุญญากาศทางการเมืองขึ้นในเวียดนาม ขบวนการเวียดมินห์และพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนจึงฉวย โอกาสดังกล่าวก่อกองปฏิวัติใหญ่ทั่วทั้ง ๓ เขตของเวียดนาม ได้แก่ เขตด่งเกี๋ย เขตอันนัม (ภาคกลาง) และเขตโคชินไชน่า (ภาคใต้) เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นที่รู้จักในชื่อ “การปฏิวัติ เดือนสิงหาคม” (August Revolution) ซึ่งประสบความสำเร็จอย่างงดงาม โดยกรุงฮานอย (Hanoi) กรุงเว้ (Hue) และกรุงไซ่ง่อน (Saigon) เมืองสำคัญของทั้ง ๓ เขตและพื้นที่อื่น ๆ ตกอยู่ภายใต้การปกครองของขบวนการเวียดมินห์ทั้งหมดในปลายเดือนสิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๕ ความสำเร็จดังกล่าวทำให้รัฐบาลเงินจ๋องกิม (Tran Trong Kim) ที่ญี่ปุ่นสถาปนา ขึ้นหลังยึดอำนาจจากฝรั่งเศสเมื่อต้นเดือนมีนาคม ค.ศ. ๑๙๔๕* ซึ่งมีจักรพรรดิบ่าวได้ (Bao Dai) เป็นประมุขล่มสลายและนำไปสู่การประกาศเอกราชของเวียดนามโดยโฮจิมินห์ ณ จัตุรัสบาดีนห์ (Ba Dinh) ใจกลางกรุงฮานอย และการสถาปนาสาธารณรัฐประชาธิปไตย เวียดนามขึ้นในวันที่ ๒ กันยายน ค.ศ. ๑๙๔๕

* การเปิดแนวรบในยุโรปของฝ่ายพันธมิตรต่อเยอรมนีด้วยการยกพลขึ้นบกที่ชายฝั่งนอร์ม็องดีใน ต้นเดือนมิถุนายน ค.ศ. ๑๙๔๔ หรือรู้จักกันในชื่อ วันดี-เดย์ (D-Day) ยุทธการดังกล่าวได้นำไปสู่การ ปลดปล่อยฝรั่งเศสและการล่มสลายของรัฐบาลวีชี (Vichy) หุ่นเชิดของเยอรมนีและการสถาปนา รัฐบาลเฉพาะกาลแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศสภายใต้การนำของนายพลชาร์ล เดอโกล (Charles de Gaulle) ขึ้นในเดือนสิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๔ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองดังกล่าวสร้างความกังวลให้แก่ญี่ปุ่น ว่ารัฐบาลอาณานิคมอินโดจีนซึ่งภักดีต่อรัฐบาลวีชีจะหันไปร่วมมือกับรัฐบาลเฉพาะกาลของนายพล เดอโกล กองปรชาวลือว่าสหรัฐอเมริกาจะเปิดปฏิบัติการทางการทหารต่อเวียดนาม ด้วยเหตุนี้ ญี่ปุ่น จึงตัดสินใจยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลอาณานิคมในต้นเดือนมีนาคม ค.ศ. ๑๙๔๕

การฟื้นฟูระบอบอาณานิคมของฝรั่งเศส

ขณะที่ขบวนการเวียดนามห์ก่อการปฏิวัติเดือนสิงหาคม ฝรั่งเศสได้เตรียมการเพื่อฟื้นฟูระบอบอาณานิคมของตนในอินโดจีนขึ้น นายพลเดอโกลผู้นำขบวนการฝรั่งเศสเสรี (Free French Movement) และประธานาธิบดีของรัฐบาลเฉพาะกาลแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ได้แต่งตั้งพลเรือเอกชอร์ซ ติเยรี ดาร์ชองลีเยอ (Georges Thierry d'Argenlieu) ให้ดำรงตำแหน่งข้าหลวงใหญ่อาณานิคมอินโดจีนคนใหม่ พร้อมทั้งแต่งตั้งนายพลฌาคส์ ฟิลิป เลอแกลร์ (Jacques Philippe Leclerc) เป็นผู้บัญชาการกองกำลังนอกประเทศของฝรั่งเศส ประจำตะวันออกไกล (French Far East Expeditionary Corps) โดยออกคำสั่งให้เคลื่อนพลมายังอินโดจีนโดยเร่งด่วน ทั้งส่งชุดปฏิบัติการล่วงหน้า ๒ ชุด เดินทางมายังกรุงฮานอยและกรุงไซ่ง่อนเพื่อเตรียมการฟื้นฟูระบอบอาณานิคมในอินโดจีนขึ้นอีกครั้งภายหลังสงครามโลกยุติ

ชุดปฏิบัติการล่วงหน้าประจำกรุงไซ่ง่อนภายใต้การนำของฌีอง เซอดีล (Jean Cedile) พร้อมผู้ติดตามจำนวนหนึ่งเดินทางถึงด้วยการส่งทางอากาศลงบริเวณชานกรุงไซ่ง่อน แต่ขบวนการเวียดนามห์ยังไม่พร้อมที่จะเปิดการเจรจา ทั้งนี้เพราะแม้ว่าขบวนการเวียดนามห์จะประสบความสำเร็จในการยึดกรุงไซ่ง่อนตั้งแต่กลางเดือนสิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๕ แต่การที่ไม่ได้มีฐานอำนาจที่เข้มแข็งในเขตโคชินไชน่าทำให้เวียดนามห์เห็นถึงความจำเป็นในการสถาปนาอำนาจการปกครองและความเป็นผู้นำทางการเมืองของตนในเขตโคชินไชน่าให้ได้เสียก่อน ด้วยเหตุนี้ เวียดนามห์จึงเจรจาดังกล่าวกับแนวร่วมแห่งชาติที่เกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มชาตินิยมต่าง ๆ ในเขตโคชินไชน่าระหว่างการปฏิวัติเดือนสิงหาคม การเจรจาดังกล่าวประสบความสำเร็จเมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม กล่าวคือ เวียดนามห์สามารถเป็นแกนนำในการจัดตั้งคณะกรรมาธิการบริหารงานเฉพาะกาลขึ้นปกครองเขตโคชินไชน่า

การเจรจาระหว่างขบวนการเวียดนามห์กับชุดปฏิบัติการล่วงหน้าของฝรั่งเศสเริ่มขึ้นได้เมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๕ แต่ด้วยจุดยืนที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงของสองฝ่ายโดยเฉพาะเวียดนามห์ที่เรียกร้องความเป็นเอกราชจากฝรั่งเศสซึ่งถูกเน้นมากยิ่งขึ้นภายหลังการประกาศเอกราชเมื่อวันที่ ๒ กันยายน ค.ศ. ๑๙๔๕ ด้วยเหตุนี้การเจรจาก็ไม่ประสบผลใด ๆ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อการเจรจาดังกล่าวเป็นที่รับรู้กันในหมู่สาธารณชน ประชาชนในกรุงไซ่ง่อนก็ได้ก่อการจลาจลขึ้น การปะทะกันระหว่างชาวเวียดนามและชาวฝรั่งเศสเกิดขึ้นตามท้องถนนแม้เวียดนามห์พยายามยุติความรุนแรงดังกล่าวแต่การที่

ไม่ได้มีฐานอำนาจที่เข้มแข็งในพื้นที่ ทั้งคณะกรรมการบริหารงานเฉพาะกาลก็มาจาก
 กลุ่มการเมืองที่หลากหลาย เวียดนามนี้จึงไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้อย่างเบ็ดเสร็จ
 ในส่วนของชุดปฏิบัติการล่องหน้าของฝรั่งเศสประจำกรุงไซ่ง่อนนั้น แม้จะไม่พอใจต่อ
 ความไม่คืบหน้าเรื่องการเจรจาและความรุนแรงที่กำลังเกิดขึ้น แต่ไม่สามารถกระทำการ
 ใด ๆ ได้เนื่องจากจำนวนกำลังพลมีจำกัด กองทัพรัฐบาลอาณานิคมก็ยังคงอยู่ภายใต้
 การคุมขังของญีปุ่น แต่ที่สำคัญคือกองทัพของนายพลเลอแกลร์และกองทัพอังกฤษที่
 ได้รับมอบหมายให้มาปลดอาวุธกองทัพญีปุ่นตามมติจากการประชุมที่พอทสดัมยังเดินทาง
 มาไม่ถึง

มติจากการประชุมที่พอทสดัมเรื่องเงื่อนไขต่าง ๆ เกี่ยวกับญีปุ่นภายหลังสงคราม
 โดยเฉพาะประเด็นการปลดอาวุธและยอมรับการยอมจำนนอย่างเป็นทางการของญีปุ่น
 รวมทั้งการรักษาความสงบเรียบร้อยในอินโดจีนนั้น ที่ประชุมมีมติให้อังกฤษปฏิบัติการกิจ
 ดังกล่าวได้สิ้นขนานที่ ๑๖ (เขตโคชินไชน่า ส่วนล่างของเขตอันนัม ลาวและกัมพูชา)
 ส่วนเหนือสิ้นขนานที่ ๑๖ นั้นเป็นหน้าที่ของจีนคณะชาติ (เขตตั้งเกีย ส่วนเหนือของเขต
 อันนัม) แต่การเดินทางมาถึงของกองทัพอังกฤษภายใต้การบังคับบัญชาของนายพล
 ดักลาส เกรซีย์ (Douglas Gracey) ในกลางเดือนกันยายน ค.ศ. ๑๙๔๕ กลับส่งผลตรงกันข้าม
 อังกฤษปฏิบัติการเกินเลยกว่าที่ได้รับมอบหมายคือ ปลดปล่อยและติดอาวุธให้กองทัพ
 รัฐบาลอาณานิคมที่ญีปุ่นคุมขังไว้ การกระทำดังกล่าวทำให้สถานการณ์ความรุนแรง
 ในกรุงไซ่ง่อนเลวร้ายลง แม้อังกฤษพยายามแก้ไขด้วยการบังคับใช้กฎอัยการศึกและ
 ติดอาวุธให้กองทัพญีปุ่นอีกครั้งเพื่อสนับสนุนภารกิจรักษาความสงบเรียบร้อยแต่ก็
 ไม่ประสบความสำเร็จ ด้วยเหตุนี้ ชุดปฏิบัติการล่องหน้าประจำกรุงไซ่ง่อนของฝรั่งเศสจึง
 เห็นโอกาสที่จะใช้สถานการณ์ดังกล่าวเป็นเงื่อนไขเพื่อยึดอำนาจการปกครองในกรุง
 ไซ่ง่อนจากคณะกรรมการบริหารงานเฉพาะกาลภายใต้การนำของขบวนการเวียดนามห์
 แม้จะได้รับคำสั่งห้ามยุ่งเกี่ยวในปัญหาทางการเมืองระหว่างเวียดนามกับฝรั่งเศสโดยให้
 ปฏิบัติภารกิจตามมติการประชุมที่พอทสดัมอย่างเคร่งครัด แต่นายพลเกรซีย์ที่สนับสนุน
 ระบอบอาณานิคมเห็นว่าสถานการณ์ที่เกิดขึ้นไม่สามารถวางตัวเป็นกลางได้อีกต่อไป เขา
 จึงตัดสินใจขอความช่วยเหลือชุดปฏิบัติการล่องหน้ายึดกรุงไซ่ง่อน กองกำลังผสมระหว่าง
 อังกฤษ ฝรั่งเศสและญีปุ่น จึงเปิดปฏิบัติการดังกล่าวในปลายเดือนกันยายนซึ่งประสบ
 ความสำเร็จอย่างรวดเร็ว (บัดดิงเจอร์ ๒๕๒๒ : ๑๖๒-๑๖๔) เวียดนามนี้ซึ่งมีอาวุธที่

ล้ำสมัย ไม่มีประสบการณ์ในการรบ ทั้งไม่สามารถประสานงานกับกลุ่มการเมืองต่าง ๆ ในคณะกรรมการบริหารงานเฉพาะกาลได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ล่าถอยไปยังชานกรุง ไช้ฉงอันและเขตชนบทตามลำดับ เมื่อกองทัพฝรั่งเศสของนายพลเลอแกลร์เดินทางมาถึง ในต้นเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๙๔๕ การปะทะในกรุงไช้ฉงอันจึงขยายตัวเป็นสงครามเต็มรูปแบบ ที่ท้ายที่สุด ฝรั่งเศสสามารถควบคุมได้เส้นขนานที่ ๑๖ ได้ในปลาย ค.ศ. ๑๙๔๕

ทหารอังกฤษและทหารกูรข่าสังกัดกองทัพอังกฤษแสดงธงและอาวุธของเวียดนามห์
ภายหลังปฏิบัติการยึดกรุงไช้ฉงอันประสบความสำเร็จ

เมื่อประสบความสำเร็จในการฟื้นฟูระบอบอาณานิคมได้เส้นขนานที่ ๑๖ ฝรั่งเศส มุ่งสู่เป้าหมายต่อไปคือเหนือเส้นขนานที่ ๑๖ ที่ขณะนั้นอยู่ในอำนาจของรัฐบาลเวียดนามห์ ที่กรุงฮานอย การที่เขตดังกล่าวเป็นฐานอำนาจที่เข้มแข็งของขบวนการเวียดนามห์ตั้งแต่ก่อน การปฏิวัติเดือนสิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๕ ทั้งความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามห์กับหน่วยงาน ของกองทัพบกสหรัฐ ที่ปฏิบัติภารกิจอยู่ในกรุงฮานอย โดยเฉพาะสำนักงานบริการด้าน ยุทธศาสตร์ (Office of Strategic Services) หรือหน่วยไอเอสเอส (OSS) ที่สนับสนุน

การเป็นเอกราชของเวียดนาม* ทำให้การเจรจาระหว่างชุดปฏิบัติการล่องหน้าประจำกรุงฮานอยกับเวียดนามห์เพื่อฟื้นฟูระบอบอาณานิคมซึ่งดำเนินมาตั้งแต่หลังการปฏิวัติเดือนสิงหาคม ค.ศ. ๑๙๕๕ ไม่ประสบผลอันใด เวียดนามห์ยังคงยืนยันเรื่องเอกราชของเวียดนามและอำนาจปกครองที่มีต่อใต้เส้นขนานที่ ๑๖ ที่ขณะนั้นการสู้รบยังคงดำเนินไปอย่างดุเดือด เมื่อเป็นเช่นนี้ เพื่อให้กระบวนการฟื้นฟูระบอบอาณานิคมเหนือเส้นขนานที่ ๑๖ ดำเนินต่อไปได้ พันตรีของแซงเตอรินี (Jean Sainteny) หัวหน้าชุดปฏิบัติการล่องหน้าประจำกรุงฮานอยจึงได้รับคำสั่งจากนายพลเลอแกลรีให้ยินยอมยกประเด็นตามที่เวียดนามห์ต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการเจรจาเพื่อฟื้นฟูระบอบอาณานิคมเหนือเส้นขนานที่ ๑๖ (Tonnesson 2010 : 49-50) แต่ต้องไม่บรรลุข้อตกลงใด ๆ วัตถุประสงค์ของคำสั่งดังกล่าวคือ ต้องการยืดระยะเวลาการเจรจาออกไปเพื่อเบี่ยงเบนความสนใจและเป็นฉากบังหน้าปฏิบัติการทางการทหารในการยึดบริเวณเหนือเส้นขนานที่ ๑๖ จากเวียดนามห์หรือที่รู้จักกันในชื่อ “ปฏิบัติการเบนเทอร์” (Operation Bentre) โดยส่งกองเรือลำเลียงกำลังพลจากกรุงไซ่ง่อนมุ่งสู่เมืองท่าไฮฟอง (Haiphong) ในวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๕๖

เวียดนาม “ยุทธศาสตร์ความมั่นคงในแนวหลัง” ของจีน

ปฏิบัติการเบนเทอร์เพื่อฟื้นฟูระบอบอาณานิคมจะประสบได้ต่อเมื่อฝรั่งเศสสามารถตกลงกับจีนคณะชาติที่ปฏิบัติการกิจการตามมติการประชุมที่พทสตัมอยู่เหนือเส้นขนานที่ ๑๖ ฝรั่งเศสจึงส่งคณะนายทหารระดับสูงไปเจรจากับรัฐบาลจีนคณะชาติที่จุงกิง (Chungking) เมืองหลวงของจีนในขณะนั้นและนำไปสู่ข้อตกลงระหว่างกันเมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๕๖ โดยมีสาระสำคัญว่าฝรั่งเศสยินยอมยกเลิกสนธิสัญญาและ

* ความสัมพันธ์ของทั้งสองเริ่มต้นขึ้นในปลายสงครามโลกครั้งที่ ๒ โดยเฉพาะภายหลังญี่ปุ่นยึดอำนาจรัฐบาลอาณานิคมในเดือนมีนาคม ค.ศ. ๑๙๕๕ หน่วยโอเอสเอสต้องการให้ขบวนการเวียดนามห์รวบรวมชาวกรองของญี่ปุ่นในเวียดนามให้แก่ตนโดยสนับสนุนอาวุธยุทธโธปกรณ์เป็นการตอบแทน ส่วนเวียดนามห์ซึ่งรับรู้ถึงนโยบายต่อต้านระบอบอาณานิคมของสหรัฐอเมริกาจึงต้องการให้สหรัฐอเมริกาสนับสนุนการต่อสู้เพื่อเอกราชของตน ความร่วมมือของทั้งสองฝ่ายดำเนินมาถึงจุดสูงสุดในช่วงกลาง ค.ศ. ๑๙๕๕ หน่วยโอเอสเอสส่งชุดภารกิจมาปฏิบัติการร่วมกับเวียดนามห์ในเขตตั้งเกี่ยวในเวลาต่อมาชุดภารกิจดังกล่าวก็มีส่วนร่วมในการปฏิวัติเดือนสิงหาคมเพื่อยึดกรุงฮานอย

สิทธิประโยชน์การค้าที่ไม่เป็นธรรมในจีนทั้งหมดพร้อมทั้งให้คำมั่นว่าจะเปิดเมืองท่าไฮฟองเป็นท่าเรือปลอดภาษีสำหรับจีนคนละชาติ ส่วนจีนคนละชาติยอมถอนกองทัพที่ประจำการอยู่เหนือเส้นขนานที่ ๑๖ ทั้งหมดภายในวันที่ ๓๑ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๔๖ ให้ความร่วมมือและถ่ายโอนอำนาจการปฏิบัติการที่ได้รับมอบหมายจากการประชุมที่พอทสดัมแก่ฝรั่งเศส ทั้งยอมรับอำนาจอธิปไตยของฝรั่งเศสเหนืออินโดจีน

การปฏิบัติการกิจที่ได้รับมอบหมายจากการประชุมที่พอทสดัมและข้อตกลงเมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๔๕ เป็นสองเหตุการณ์ที่งานศึกษาประวัติศาสตร์เวียดนามส่วนใหญ่เลือกให้ความสำคัญต่อบทบาทของจีนคนละชาติต่อความขัดแย้งทางการเมืองของเวียดนาม เช่น งานของ Ellen Joy Hammer เรื่อง *The Struggle for Indochina 1940-1955* เป็นต้น แต่โดยข้อเท็จจริงแล้วยังมีเหตุการณ์สำคัญอีกเหตุการณ์คือการทำข้อตกลงวันที่ ๖ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๔๖ ระหว่างรัฐบาลเวียดนามกับฝรั่งเศส จุดยืนของจีนคนละชาติที่มีต่อข้อตกลงวันที่ ๖ มีนาคมนั้นจำเป็นต้องมีความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับความสำคัญด้านยุทธศาสตร์ความมั่นคงในแนวหลังที่เวียดนามมีต่อจีน

นับแต่ยุคจารีต จีนมักมีความคิดว่าเวียดนามคือแดนภายใต้อิทธิพลของตน ด้วยเหตุนี้ ผู้ปกครองจีนในหลายราชวงศ์เช่น ราชวงศ์ฮั่น ราชวงศ์สุย ราชวงศ์ถังและราชวงศ์หมิง เป็นต้น ได้รุกรานและปกครองเวียดนามในฐานะหน่วยทางการเมืองหนึ่งของจักรวรรดิจีนอยู่หลายครั้ง แต่แต่ละครั้งก็ระยะเวลาตั้งแต่ไม่กี่สิบปีจนถึงเกือบหนึ่งพันปี แม้บางระยะเวลาที่เวียดนามเป็นอิสระแต่จีนยังคงเห็นว่าเวียดนามเป็นดินแดนใต้อำนาจและอิทธิพลของตนเสมอ ซึ่งแสดงออกจากการถวายนครราชบรรณาการของผู้ปกครองเวียดนามต่อจักรพรรดิจีน รวมทั้งวัฒนธรรม ประเพณีและภาษาที่ร่วมกัน

โลกทัศน์ของจีนต่อเวียดนามดังกล่าวยังคงปรากฏอย่างต่อเนื่อง เมื่อจีนเผชิญหน้ากับลัทธิจักรวรรดินิยมในปลายศตวรรษที่ ๑๙ ความมั่นคงในแนวหลังซึ่งคือเวียดนามจึงยิ่งมีความสำคัญมากขึ้น กล่าวคือ ในระยะเวลาดังกล่าวภัยคุกคามจากมหาอำนาจตะวันตกต่อจีนมักจะเริ่มต้นที่เมืองท่าชายฝั่งทะเลไม่ว่าจะเป็นบริเวณทะเลเหลือง ทะเลจีนตะวันออกและทะเลจีนใต้ ภัยคุกคามดังกล่าวเป็นอันตรายกับจีนอย่างมากเนื่องจากเมืองท่าเหล่านั้นเป็นเขตปกครองของจีนโดยตรง ทั้งมีความสำคัญด้านเศรษฐกิจและอาจถูกใช้เป็นฐานที่มั่นของชาติตะวันตกในการเข้าสู่พื้นที่ตอนในของจีน จีนจึงต้องรักษาอิทธิพลของตนที่มีต่อรัฐเพื่อนบ้านเพื่อรับมือกับภัยคุกคามดังกล่าว โดย

๓๐๘ พิชัยพรรณ ช่วงประยูร

หวังให้เป็นรัฐกันชนจากชาติตะวันตก ด้วยเหตุนี้ เมื่อฝรั่งเศสเริ่มขยายอิทธิพลในเวียดนาม และพยายามสถาปนาดินแดนตอนเหนือให้เป็นอาณานิคมส่วนหนึ่งของตน ราชวงศ์ชิง จึงส่งกองทัพไปยังเวียดนามและนำไปสู่สงครามจีน-ฝรั่งเศส (Sino-French War) ระหว่าง ค.ศ. ๑๘๘๔-๑๘๘๕ ชัยชนะของฝรั่งเศสในสงครามดังกล่าวนำไปสู่การทำสนธิสัญญา เทียนจิน (Treaty of Tientsin) โดยจีนยอมรับอิทธิพลของฝรั่งเศสเหนือดินแดนตอนเหนือ และตอนกลางของเวียดนาม นอกจากเวียดนามแล้ว เกาหลีก็เป็นอีกรัฐหนึ่งที่สะท้อน ยุทธศาสตร์ดังกล่าวได้อย่างชัดเจน เมื่อญี่ปุ่น (และรัสเซีย) พยายามขยายอิทธิพลเข้า ครอบครองเกาหลี ราชวงศ์ชิงต้องส่งกองทัพไปขัดขวางและนำไปสู่สงครามจีน-ญี่ปุ่น ครั้งที่ ๑ (First Sino-Japanese War) ระหว่าง ค.ศ. ๑๘๙๔-๑๘๙๕ สงครามกับฝรั่งเศส ก็เช่นเดียวกัน ชัยชนะของญี่ปุ่นทำให้จีนยินยอมยุติอิทธิพลของตนในเกาหลี

การปะทะกันระหว่างกองทัพฝรั่งเศสกับกองทัพราชวงศ์ชิงที่เมืองหล่งเติน

แม้ราชวงศ์ชิงจะล่มสลายใน ค.ศ. ๑๙๑๑ แต่ยุทธศาสตร์ดังกล่าวต่อเวียดนาม ยังคงสำคัญกับจีนเป็นอย่างมาก ในสงครามจีน-ญี่ปุ่นครั้งที่ ๒ (Second Sino-Japanese War, ค.ศ. ๑๙๓๗-๑๙๔๕) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในสงครามโลกครั้งที่ ๒ ฝ่ายแปซิฟิก ญี่ปุ่น ยึดครองเมืองท่าสำคัญของจีนได้ทั้งหมด การยึดครองดังกล่าวทำให้จีนคนละชาติ ไม่สามารถได้รับการสนับสนุนจากประเทศภายนอกได้ ทางรถไฟระหว่างเมืองท่าไฮฟอง

ของเวียดนามถึงคุนหมิง (Kunming) และจากกรุงฮานอยถึงเมืองด่งดั่ง (Dong Dang) จึงเป็นเส้นทางการสนับสนุนเดียวที่จีนคณะชาติเหลืออยู่ เมื่อญี่ปุ่นเริ่มขยายอิทธิพลสู่อินโดจีน ด้วยวิธีการทูตและการทหารเพื่อต้องการตัดเส้นทางลำเลียงดังกล่าว ทั้งจะใช้อินโดจีนเป็นฐานปฏิบัติการรุกเข้าสู่ภาคใต้ของจีน จีนคณะชาติจึงพยายามรักษาแนวหลังของตนไว้ด้วยการให้ผู้แทนจีนประจำสันนิบาตชาติ (League of Nations) ณ กรุงเจนีวา (Geneva) และเอกอัครราชทูตประจำฝรั่งเศสเจรจาเพื่อไม่ให้ฝรั่งเศสยอมปฏิบัติตามข้อเรียกร้องของญี่ปุ่นที่ต้องการให้จีนคณะชาติเลิกใช้เส้นทางรถไฟดังกล่าวพร้อมทั้งขอสงวนมาประจำการในเขตตั้งเคียงด้วย (Shiu 2017 : 39-49) ความต้องการของจีนคณะชาติไม่เป็นผลสำเร็จเนื่องจาก ความพ่ายแพ้ของฝรั่งเศสต่อเยอรมนีในยุทธแห่งฝรั่งเศส (Battle of France) ใน ค.ศ. ๑๙๔๐ และการจัดตั้งรัฐบาลวีซีที่นิยมฝ่ายอักษะในเวลาต่อมาทำให้ฝรั่งเศสจำยอมตามข้อเรียกร้องของญี่ปุ่น

การสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่ ๒ ทำให้แนวร่วมแห่งชาติครั้งที่ ๒ (Second United Front) ระหว่างจีนคณะชาติกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (Communist Party of China) ภายใต้การนำของเหมาเจ๋อตง (Mao Tse-tung) เพื่อต่อสู้กับญี่ปุ่นยุติลง สงครามกลางเมืองจีน (Chinese Civil War, ค.ศ. ๑๙๔๖-๑๙๔๙) เริ่มก่อเค้าวางขึ้นอีกครั้ง ด้วยเหตุนี้ ยุทธศาสตร์ความมั่นคงในแนวหลังของจีนซึ่งมีเวียดนามเป็นตัวแปรจึงมีความสำคัญมากอีกครั้ง รัฐบาลจีนคณะชาติจึงถูกดึงเข้าสู่ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลเวียดนามกับฝรั่งเศส เมื่อกองเรือของฝรั่งเศสจากกรุงไซ่ง่อนมุ่งตรงสู่เมืองท่าไฮฟองเพื่อฟื้นฟูระบอบอาณานิคมขึ้นเหนือเส้นขนานที่ ๑๖ ฝรั่งเศสเรียกร้องให้จีนคณะชาติสนับสนุนปฏิบัติการดังกล่าว ขณะเดียวกัน เวียดนามภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปและการประชุมสมัชชาแห่งชาติเพื่อจัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ในเดือนมีนาคม ค.ศ. ๑๙๔๖ ก็ได้เตรียมความพร้อมตอบโต้การขึ้นบกของฝรั่งเศส เหล่าผู้บัญชาการกองทัพจีนคณะชาติเหนือเส้นขนานที่ ๑๖ กังวลว่าอาจต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสงครามที่กำลังจะเกิดขึ้นเช่นเดียวกับอังกฤษในใต้เส้นขนานที่ ๑๖ (Goxha 2016 : 218) จีนคณะชาติจึงเรียกร้องให้ทั้งสองฝ่ายเปิดการเจรจาเพื่อบรรลุข้อตกลงสันติภาพระหว่างกันก่อน อย่างไรก็ตามเงื่อนไขที่จีนคณะชาติใช้ต่อรองเพื่อให้ทั้งสองฝ่ายเปิดการเจรจานั้นเป็นเงื่อนไขที่ว่าหากการเจรจาไม่สำเร็จ จีนคณะชาติจะร่วมมือกับเวียดนามเพื่อต่อต้านการขึ้นบกของฝรั่งเศส

๓๑๐ พิษยพวรรณ ช่วงประยูร

แม้จอมพลเจียงไคเช็คจะเกลียดชังลัทธิคอมมิวนิสต์และเห็นว่าขบวนการเวียดนามหมีสายสัมพันธ์กับพรรคคอมมิวนิสต์จีนระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ โยจินันท์เองก็เคยถูกจีนคณะชาติจับกุมในฐานะสายลับและเมื่อกองทัพจีนคณะชาติเข้ามาปฏิบัติภารกิจตามมติการประชุมที่พอทสดัม จีนคณะชาติก็สนับสนุนกลุ่มชาตินิยมอื่น ๆ เพื่อแข่งขันกับเวียดนามหมี แต่ด้วยยุทธศาสตร์ความมั่นคงในแนวหลัง จีนคณะชาติจึงแสดงท่าทีสนับสนุนรัฐบาลเวียดนามหมีเพื่อไม่ให้เกิดความวุ่นวายในเวียดนามและเพื่อทုံมเทความสนใจ กำลังพลและทรัพยากรทั้งหมดไปยังการสู้รบกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนเพียงอย่างเดียว (Tonnesson 2010 : 54-55)

ข้อตกลงในวันที่ ๖ มีนาคม

การเจรจาสามฝ่ายซึ่งประกอบด้วยจีนคณะชาติ รัฐบาลเวียดนามหมีกับฝรั่งเศสเกิดขึ้นระหว่างวันที่ ๓-๕ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๕๖ ในระยะเวลาแรกมีเพียงผู้แทนจีนคณะชาติคือนายพลหม่าอิง (Ma-Ying) และนายพลจ้าวเจิงเฟิง (Zhao-Zhenfan) ซึ่งปฏิบัติหน้าที่แทนนายพลลูฮั่น (Lu-Han) ผู้บัญชาการกองทัพจีนคณะชาติในเวียดนามที่ขณะนั้นเดินทางกลับไปยังจุงกิงและผู้แทนฝรั่งเศสคือนายพลราอูล ซาล็อง (Raoul Salou) เท่านั้นที่เจรจาโดยปราศจากผู้แทนของเวียดนามหมีเนื่องจากกำลังจัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ ระหว่างวันที่ ๓-๔ มีนาคม จีนคณะชาติยังคงยืนยันกรานต่อต้านการขึ้นบกที่เมืองท่าไฮฟองและปฏิเสธคำเรียกร้องของฝรั่งเศสที่ให้สนับสนุนปฏิบัติการดังกล่าว ทั้งเห็นว่าการขึ้นบกของฝรั่งเศสอาจสร้างความปั่นป่วนให้แก่ของกองทัพเวียดนามหมีซึ่งขณะนั้นยังไม่มีเอกภาพและระเบียบวินัย ซึ่งอาจทำให้สถานการณ์เลวร้ายลง ด้วยเหตุนี้จีนคณะชาติต้องการให้ฝรั่งเศสแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งทางการเมืองโดยเฉพาะเรื่องเอกราชกับเวียดนามหมีด้วยการเจรจาถอนกองเรือจะเดินทางถึงเมืองท่าไฮฟอง

ความเห็นของฝรั่งเศสต่อกรเจรจาดังกล่าวแบ่งเป็นสองส่วนระหว่างรัฐบาลที่กรุงปารีสกับเหล่าผู้ปฏิบัติงานในเวียดนาม ภายหลังปฏิบัติการในกรุงไฮองอนและการฟื้นฟูระบอบอาณานิคมได้เสัขนานที่ ๑๖ ประสบผลสำเร็จซึ่งนำไปสู่การส่งกองเรือเดินทางไปยังเมืองท่าไฮฟอง รัฐบาลที่กรุงปารีสเห็นว่าควรยินยอมตามการเรียกร้องในการเจรจากับทั้งรัฐบาลเวียดนามหมีและจีนคณะชาติ การบรรลุข้อตกลงกับเวียดนามหมีจะช่วยส่งเสริม

ปฏิบัติการทางการทหารเพื่อฟื้นฟูระบอบอาณานิคมเหนือเส้นขนานที่ ๑๖ ให้มีความชอบธรรมในมุมมองของสาธารณชนฝรั่งเศส ทั้งป้องกันไม่ให้พลเรือนฝรั่งเศสที่อาศัยอยู่เหนือเส้นขนานที่ ๑๖ ถูกทำร้ายจากความไม่พอใจของเวียดนามห์และชาวเวียดนามต่อปฏิบัติการดังกล่าว ส่วนความเห็นของเหล่าผู้ปฏิบัติงานในเวียดนามนั้นไม่ว่าจะเป็นนายพลคาร์ของลีเยอข้าหลวงใหญ่แห่งอาณานิคมอินโดจีนหรือนายพลเลอแกลร์ผู้บัญชาการกองทัพฝรั่งเศสประจำอินโดจีน ต่างยืนยันแนวคิดเดิมที่ต้องการเปิดปฏิบัติการทางการทหารอย่างเต็มรูปแบบ เพียงใช้การเจรจาอันยืดเยื้อและไม่บรรลุผลใด ๆ บังหน้าท้ายที่สุด ด้วยแรงกดดันจากนายพลคาร์ของลีเยอรัฐบาลที่กรุงปารีสยอมตามความเห็นของเหล่าผู้ปฏิบัติงานในเวียดนาม ยอมใช้การเจรจาที่ไม่ต้องบรรลุข้อตกลงใด ๆ เป็นฉากบังหน้าปฏิบัติการทางการทหาร ถ่วงเวลาจนกว่ากองเรือจะเดินทางและขึ้นบกที่เมืองท่าไฮฟองได้สำเร็จลุล่วง ด้วยเหตุนี้ ในระหว่างการเจรจา ฝรั่งเศสได้แจ้งต่อจีนคณะชาติถึงกำหนดการที่กองเรือจะเดินทางถึงเมืองท่าไฮฟองว่าคือในวันที่ ๖ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๔๖ ทั้งใช้กำหนดการดังกล่าวและแสนยานุภาพของกองเรือข่มขู่ นายพลจ้าวเจิงเฟง ท่าที่มุงมั่นของฝรั่งเศสเรื่องการฟื้นฟูระบอบอาณานิคมเหนือเส้นขนานที่ ๑๖ โดยเฉพาะการแจ้งกำหนดการที่กองเรือจะมาถึงเมืองท่าไฮฟองทำให้รัฐบาลจีนคณะชาติที่จุงกิงและผู้แทนในการเจรจาเห็นว่าการบีบบังคับฝรั่งเศสแต่เพียงฝ่ายเดียวโดยใช้ปฏิบัติการทางการทหารของตนเป็นเงื่อนไขคงไม่ประสบผลสำเร็จ จำเป็นต้องกดดันเวียดนามห์ที่เป็นคู่ขัดแย้งให้ยอมบรรลุข้อตกลงด้วยเช่นกัน นายพลลูฮันได้ส่งโทรเลขคำสั่งดังกล่าวถึงตัวแทนของตนในการเจรจาเมื่อวันที่ ๕ มีนาคมทั้งให้กองทัพเตรียมความพร้อมเพื่อต่อต้านการขึ้นบกของฝรั่งเศสที่เมืองท่าไฮฟองไปพร้อมกัน (Tonnesson 2010 : 52-58)

เห็นได้ว่าฝรั่งเศสพร้อมจะใช้กำลังทางทหารเพื่อเข้าครอบครองพื้นที่เหนือเส้นขนานที่ ๑๖ ที่ขณะนั้นอยู่ภายใต้อำนาจของรัฐบาลเวียดนามห์อีกครั้ง ขณะที่จีนคณะชาติไม่ต้องการให้เกิดสงครามขึ้นในบริเวณที่ติดกับชายแดนด้านใต้ของตนแต่ก็พร้อมที่จะสนับสนุนเวียดนามห์ในการป้องกันไม่ให้ฝรั่งเศสขึ้นบกที่เมืองท่าไฮฟอง คำถามสำคัญจึงอยู่ที่แนวคิดของเวียดนามห์ต่อเหตุการณ์ดังกล่าว งานศึกษาที่ผ่านมาบ่งชี้ว่าการปฏิบัติการกิจของกองทัพจีนคณะชาติเหนือเส้นขนานที่ ๑๖ ในช่วงเวลานั้นได้สร้างความไม่พอใจต่อทั้งเวียดนามห์และประชาชนเวียดนามอย่างมาก กล่าวคือ ทหารจีนคณะชาติซึ่งรับการฝึกอบรมอย่างจำกัดกอบกรับขาดการส่งกำลังบำรุงที่มีประสิทธิภาพจึงทำให้

๓๑๒ พิษยพวรรณ ช่วงประยุร

ประพุดิตินไม่สมอย่างทหอรอาชีพก่อการปลันสะดมเสบียงอาหารออยู่บ่อยครั้ง การกระทำดังกล่าวยิ่งซ้ำเติมทพภิกขภัยที่เขตดั่งเกี่ยเณชญมาดั่งแต่ปลายสงครามโลกครั้งที่ ๒ ซึ่งมีผู้เสียชีวิตประมาณ ๒ ล้านคน แต่สำคัญที่สุดคือเวียดมินห์เหินจีนคณะชาติพยายามขยายอิทธิพลและแทรกแซงอำนาจการปกครองของตนโดยสนับสนุนกลุ่มชาตินิยมอื่น ๆ เหล่าผู้นำเวียดมินห์เห็นว่าจีนจะพยายามยึดครองเวียดนามอีกครั้งเช่นในอดีต งานศึกษาของ Stanley Karnow เรื่อง Vietnam : A History ได้เสนอความคิดว่าการที่เวียดมินห์ยินยอมลงนามให้ข้อตกลงวันที่ ๖ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๕๖ นั้นก็เพื่อให้ฝรั่งเศสขับไล่จีนคณะชาติออกไปตามความเห็นของโฮจิมินห์ต่อการปฏิบัติการกิจของกองทัพจีนคณะชาติที่ว่า

“...You fools ! Don't you realize what it means if the Chinese remain ? Don't you remember your history ? The last time the Chinese came, they stayed a thousand years. The French are foreigners. They are weak. Colonialism is dying. The white man is finished in Asia. But if the Chinese stay now, they will never go. As for me, I prefer to sniff French shit for five years than eat Chinese shit for the rest of my life...” (Karnow 1983 : 167)

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาประเด็นทั้งหมดที่กล่าวมาอย่างรอบคอบจะเห็นว่าการคงอยู่ของกองทัพและยุทธศาสตร์ความมั่นคงในแนวหลังของจีนคณะชาติที่มีต่อเวียดนามนั้นเป็นประโยชน์ในการต่อสู้เพื่อเอกราชของรัฐบาลเวียดมินห์อย่างมาก เวียดมินห์สามารถใช้ท่าทีต่อต้านฝรั่งเศสของจีนคณะชาติเป็นเงื่อนไขสำคัญในการเจรจาเพื่อบีบบังคับฝรั่งเศสให้ยอมรับข้อเสนอของตน หากฝรั่งเศสไม่ยอมรับและเกิดสงครามขึ้น จีนคณะชาติก็จะร่วมมือกับตนต่อสู้กับฝรั่งเศส การที่เวียดมินห์ยอมทำข้อตกลงกับฝรั่งเศสนั้นอาจไม่ได้มาจากความต้องการให้ฝรั่งเศสขับไล่จีนออกไป แต่เป็นการนำฝรั่งเศสและจีนคณะชาติมาสร้างดุลอำนาจกันเพื่อให้ตนบรรลุสิ่งที่ต้องการและก่อประโยชน์มากที่สุด

ดังนั้น ในการเจรจาสามฝ่ายระหว่างจีนคณะชาติ รัฐบาลเวียดมินห์กับฝรั่งเศส ในคืนวันที่ ๕ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๕๖ โฮจิมินห์แกนนำของเวียดมินห์ในการเจรจาจึงบีบบังคับทั้งนายพลชาล็องและผู้พันแซงเตอร์นีให้ยอมรับข้อเสนอในเรื่องการลดจำนวนทหารฝรั่งเศส

ที่จะประจำการเหนือเส้นขนานที่ ๑๖ ระยะเวลาประจำการและสถานที่ตั้งหน่วย รวมถึงการส่งทหารรัฐบาลอาณานิคมที่ญี่ปุ่นคุมขังไว้กลับไปกรุงเซี่ยงฮอน ฝรั่งเศสเห็นว่าหากไม่ยอมรับข้อเสนอดังกล่าวและยืนยันจะขึ้นบกที่เมืองท่าไฮฟองก็จะทำให้ปะทะกับจีนคณะชาติ แต่หากเลือกยกเลิกปฏิบัติการกองเรือก็ไม่มีเชื้อเพลิงและเสบียงเพียงพอที่จะเดินทางกลับไปยังกรุงเซี่ยงฮอน เมื่อไม่เหลือทางเลือกอื่นใด ท้ายที่สุด ฝรั่งเศสจึงยอมรับข้อเสนอของเวียดนามเหนือในช่วงรุ่งสางของวันที่ ๕ มีนาคม

ระหว่างที่ทั้งสองฝ่ายหารือรายละเอียดสุดท้ายพร้อมทั้งจัดเตรียมเอกสารการลงนามข้อตกลง เข้าตรู่ของวันที่ ๖ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๕๖ กองเรือของฝรั่งเศสได้เดินทางถึงเมืองท่าไฮฟอง เมื่อไม่มีข้อมูลที่แน่ชัดว่าผลของการเจรจาเป็นอย่างไร กองทัพจีนคณะชาติจึงเปิดฉากโจมตีกองเรือฝรั่งเศส การโจมตีดังกล่าวทำให้ทหารฝรั่งเศสเสียชีวิตและบาดเจ็บหลายนาย กองเรือฝรั่งเศสตอบโต้ด้วยการระดมยิงแนวป้องกันและสามารถทำลายคลังกระสุนของจีนคณะชาติเป็นผลสำเร็จ การปะทะดำเนินไปจนถึงช่วงเย็นเมื่อไฮจิมินห์และผู้พันแซงเตอร์นี่ลงนามในเอกสารข้อตกลงโดยมีนายพลจ้าว เจิงเฟง ร่วมพิธีการลงนามด้วย การปะทะที่เมืองท่าไฮฟองจึงยุติลง กองทัพฝรั่งเศสยกพลขึ้นบกได้สำเร็จและเคลื่อนพลมุ่งตรงสู่กรุงฮานอยในทันที (Tonnesson 2010 : 59-61)

นายพลเลอแกลร์ ไฮจิมินห์และผู้พันแซงเตอร์นี่ภายหลังกองทัพฝรั่งเศสเคลื่อนพลถึงกรุงฮานอย

๓๑๔ พิชัยพรรณ ช่วงประยูร

สาระสำคัญของข้อตกลงวันที่ ๖ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๔๖ คือ ฝรั่งเศสยอมรับสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามเป็น “รัฐอิสระ” (Free State) มีอำนาจการปกครองตนเองด้านการทหาร การเงินและการคลังแต่ยังคงเป็นส่วนหนึ่งของ “สหพันธ์อินโดจีน” (Indochinese Federation) ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของ “สหภาพฝรั่งเศส” (French Union) กำลังทหารของฝรั่งเศส ๑๕,๐๐๐ นายจะประจำการอยู่เหนือเส้นขนานที่ ๑๖ และในแต่ละปีทหาร ๑ ใน ๕ ส่วนจะถอนกำลังออกไปจนหมดภายในระยะเวลา ๕ ปี ส่วนประเด็นสถานะของใต้เส้นขนานที่ ๑๖ ซึ่งขณะนั้นอยู่ในการควบคุมของฝรั่งเศส ทั้งสองฝ่ายเห็นชอบจะให้มีการลงประชามติเพื่อให้ประชาชนตัดสินใจว่าจะเข้าร่วมกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามหรืออยู่ใต้การปกครองของฝรั่งเศสต่อไป ทั้งสองฝ่ายตกลงจะจัดการเจรจาอีกครั้งในภายหน้าเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว รวมทั้งเรื่องสถานะของใต้เส้นขนานที่ ๑๖ และผลประโยชน์ร่วมกันทางด้านวัฒนธรรม (Smith 1974 : 224-225)

บทสรุป

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าจีนคณะชาติเป็นหนึ่งในตัวแปรสำคัญต่อการประวิงความขัดแย้งทางการเมืองในเวียดนามภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ยุติลง ยุทธศาสตร์ความมั่นคงในแนวหลังคือแนวคิดสำคัญที่ทำให้จีนคณะชาติพยายามต่อต้านฝรั่งเศสที่ต้องการฟื้นฟูระบอบอาณานิคมเหนือเส้นขนานที่ ๑๖ ขึ้นอีกครั้ง การบรรลุข้อตกลงระหว่างรัฐบาลเวียดนามกับฝรั่งเศสในวันที่ ๖ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๔๖ อาจกล่าวได้ว่าเป็นความสำเร็จอันงดงามของจีนคณะชาติตามยุทธศาสตร์ดังกล่าว แต่ความสำเร็จดังกล่าวกลับมีระยะเวลาไม่ยาวนานอย่างที่คาดหวัง ด้วยนโยบายของฝรั่งเศสที่ต้องการรื้อฟื้นระบอบอาณานิคมในอินโดจีนเพื่อประโยชน์ในการฟื้นฟูสถานะความเป็นชาติมหาอำนาจและระบอบเศรษฐกิจของตนภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ยุติ ก่อปรวามุ่งมั่นของเวียดนามที่ต้องการเอกราชโดยสมบูรณ์ให้แก่เวียดนาม ท้ายที่สุด สันติภาพในแนวหลังก็ยุติลงด้วยสงครามอินโดจีนครั้งที่ ๑ ที่อุบัติขึ้นในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๔๖ เพียง ๙ เดือนภายหลังการลงนามในข้อตกลงวันที่ ๖ มีนาคม

เมื่อสงครามกลางเมืองจีนยุติลง ใน ค.ศ. ๑๙๔๙ ด้วยความพ่ายแพ้ของรัฐบาลจีนคณะชาติที่ต้องลี้ภัยไปยังเกาะไต้หวัน (Taiwan) พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

สามารถสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน (People's Republic of China) ขึ้นในเดือน ตุลาคมปีเดียวกัน แม้จะเกิดการเปลี่ยนแปลงผู้นำและอำนาจทางการเมืองของจีนแต่ ยุทธศาสตร์ความมั่นคงในแนวหลังที่มีต่อเวียดนามยังคงเดิม สงครามเย็น (Cold War) ที่ ขยายตัวจากยุโรปมายังเอเชียทำให้จีนคอมมิวนิสต์ต้องการใช้เวียดนามเป็นรัฐกันชนกับ ตะวันตก ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลเวียดนามจึงได้รับการสนับสนุนจากจีนคอมมิวนิสต์ทั้งอาวุธ ยุทโธปกรณ์และที่ปรึกษาทางการทหารเพื่อต่อสู้กับฝรั่งเศสที่ขณะนั้นได้รับการสนับสนุน จากสหรัฐอเมริกา

บรรณานุกรม

- บัดดิงเจอร์, โจเซฟ. **ประวัติศาสตร์การเมืองเวียดนาม**. แปลโดย เพ็ชรี สุมิตร. กรุงเทพฯ : มูลนิธิ โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๒๒.
- พรเพ็ญ อันตระกูล. “ประวัติศาสตร์แห่งความทุกข์ระทม : ความอดอยากหิวโหยของ เวียดนามเหนือในปี ๑๙๕๕.” **ศิลปวัฒนธรรม** ๓๒, ๗ (พฤษภาคม ๒๕๔๔) : ๑๕๘-๑๖๙.
- สุด จอนเจดสิน. **ประวัติศาสตร์เวียดนามตั้งแต่สมัยอาณานิคมฝรั่งเศสถึงปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ : โครงการ เผยแพร่ผลงานวิชาการคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.
- สัญชัย สุวังบุตร และ อนันต์ชัย เลาะห์พันธุ์. **ทรรปณะประวัติศาสตร์ยุโรปในคริสต์ ศตวรรษที่ ๒๐**. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภณาการพิมพ์, ๒๕๕๕.
- Brocheux, Pierre. **Ho Chi Minh : A biography**. Claire Duike, trans. New York : Cambridge University Press, 2007.
- Do Hoang Linh., and Nguyen Van Duong. **President HỒCHÍ MINH’s foreign activities (1945–1969)**. Hanoi : The gioi, 2013.

๓๑๖ พิษยพวรรณ ช่วงประยูร

- Goscha, Christopher. **The Penguin history of modern Vietnam**. London : Allen Lane, an imprint of Penguin Books, 2016.
- Hammer, Ellen Joy. **The Struggle for Indochina 1940–1955**. California : Stanford University Press, 1966.
- Karnow, Stanley. **Vietnam : A History**. New York : Viking, 1983.
- Logevall, Fredrik. **Ember of War : The Fall of an Empire and the Making of America’s Vietnam**. New York : Random House Trade Paperbacks, 2012.
- Smith, Tony. “The French Colonial Consensus and People’s, 1946–58.” **Journal of Contemporary History** 9, 4 (October 1974) : 217–247.
- Shiu Wen–Tang. “Negotiations over French Indochina between France and Japanduring the Second World War.” In **Vietnam–Indochina–Japan Relations during the Second World War : Documents and Interpretations**, 37–53. Shiraishi Masaya, Nguyen Van Khanh, and Bruce M. Lockhart, ed. Tokyo : Waseda University Institute of Asia–Pacific Studies, 2017.
- Taylor, K. W. **A History of the Vietnamese**. New York : Cambridge University Press, 2013.
- Tonnesson, Stein. **Vietnam 1946 : How the War Began**. California : University of California Press, 2010.

